

AMNESTY INTERNATIONAL PUBLIC STATEMENT

21 กุมภาพันธ์ 2563 ASA 39/1846/2020

ประเทศไทย: คัดค้านข้อกล่าวหาหมิ่นประมาทต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ รายงานประเด็นการละเมิดสิทธิแรงงาน

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องให้ทางการไทยคัดค้านกรณีของบริษัท ธรรมเกษตร จำกัดฟ้องร้องสองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักกิจกรรมในข้อหาหมิ่นประมาทและข้อหาอื่นๆ โดยศาลอาญารัชดาภิเษกได้สืบปากคำพยานเมื่อวันที่ 18 ถึง 21 กุมภาพันธ์ 2563 ทางบริษัทยังได้ฟ้องคดีต่อบุคคลอีกจำนวนมากด้วยข้อหาที่ดูเหมือนเป็นการโต้กลับต่อการรายงานและการแสดงความเห็นเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิแรงงานภายในฟาร์มเลี้ยงไก่ของบริษัท บุคคลเหล่านี้รวมถึงอดีตลูกจ้างของบริษัท นักกิจกรรม นักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักวิชาการ และนักข่าว ถือได้ว่าเป็นการคุกคามบุคคลเหล่านี้ผ่านการดำเนินคดีในชั้นศาล รัฐบาลไทยต้องรับประกันให้ความคุ้มครองแก่บุคคลเหล่านี้ซึ่งใช้สิทธิในเสรีภาพการแสดงออก ขณะเดียวกันก็จัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้นักกิจกรรมและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนสามารถปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนได้โดยไม่เผชิญกับการโต้กลับหรือการคุกคาม

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องให้รัฐบาลคัดค้านการฟ้องร้องข้อหาต่อบุคคลเหล่านี้ พร้อมทั้งเรียกร้องให้ศาลยกฟ้องคดีดังกล่าว นอกจากนี้ ทางองค์กรเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกโทษอาญาต่อข้อหาหมิ่นประมาท เพื่อให้สอดคล้องต่อคำแนะนำโดยองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2561 บริษัท ธรรมเกษตร จำกัด ซึ่งเป็นบริษัททำฟาร์มสัตว์ปีกตั้งอยู่ที่จังหวัดลพบุรี ในภาคกลางของประเทศไทย ได้ยื่นฟ้องร้องคดีต่อนาน วิน นักกิจกรรมสิทธิแรงงานและอดีตลูกจ้างของบริษัท ในข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาตามมาตรา 326 และ 328 แห่งประมวลกฎหมายอาญา นาน วินถูกกล่าวหาว่าทำให้บริษัทเสียชื่อเสียงจากการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการทำงานที่ฟาร์มเลี้ยงไก่ของบริษัทในงานแถลงข่าว และในวิดีโอสั้นซึ่งจัดทำโดยองค์กรสิทธิมนุษยชนฟอร์ติฟาย ไรท์ สี่วันต่อมาบริษัทได้ฟ้องร้องคดีต่อสุธารี วรรณศิริ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและนักวิจัย ในข้อหาเดียวกันโดยกล่าวหาว่าสุธารีเผยแพร่และแสดงความเห็นต่อวิดีโอสั้นดังกล่าวบนทวิตเตอร์ของเธอในปีก่อนหน้า ทั้งนี้ศาลอาญารัชดาภิเษกได้สืบปากคำพยานเมื่อวันที่ 18 ถึง 21 กุมภาพันธ์ 2563 นาน วินเผชิญกับโทษจำคุกสูงสุดสี่ปี และ/หรือปรับไม่เกิน 400,000 บาท (ประมาณ 12,800 เหรียญสหรัฐ) ขณะที่สุธารีเผชิญกับโทษจำคุกสูงสุดหกปี และ/หรือปรับไม่เกิน 600,000 บาท (ประมาณ 19,250 เหรียญสหรัฐ)

วิดีโอสั้นดังกล่าวนี้จัดทำเพื่อการรณรงค์ แรงงานข้ามชาติและอดีตลูกจ้างบริษัททั้งสิบสี่คน รวมถึงนาน วิน ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นการละเมิดสิทธิแรงงาน พร้อมทั้งกล่าวถึงคดีหมิ่นประมาททางอาญาที่บริษัทธรรมเกษตรฟ้องร้องต่อพวกเขา

นาน วินยังต้องเผชิญกับคดีอาญาอีกหนึ่งคดีจากการฟ้องร้องโดยบริษัทธรรมเกษตร ทางบริษัทกล่าวหาว่าเธอ “เบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล” ตามมาตรา 177 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีโทษจำคุกสูงสุดห้าปี หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท (ประมาณ 320 เหรียญสหรัฐ) ศาลจังหวัดสระบุรี ในภาคกลางของประเทศไทย นัดสืบพยานในคดีนี้ในวันที่ 11 ถึง 13 มีนาคม 2563

ก่อนหน้านี้อุทธรณ์คดีกับคดีหมิ่นประมาททางแพ่ง จากการฟ้องร้องโดยบริษัทธรรมเกษตรในเดือนตุลาคม 2561 ทางบริษัทกล่าวหาว่าเธอทำลายชื่อเสียงของบริษัทจากการเผยแพร่ความเห็นเกี่ยวกับวิดีโอสั้นเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2560 บริษัทธรรมเกษตรเรียกร้องให้สุธาณีจ่ายค่าชดเชยเสียหายทั้งหมด 5,000,000 บาท (ประมาณ 160,420 เหรียญสหรัฐ) พร้อมทั้งเผยแพร่คำขอโทษอย่างเป็นทางการในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจำนวนสี่ฉบับ รวมถึงบนหน้าพาดหัวของเธอบนหน้าพาดหัวของเธอเป็นเวลาอย่างน้อย 30 วัน ทั้งนี้ศาลแพ่งได้นัดไกล่เกลี่ยคดีและทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้ บริษัทธรรมเกษตรตกลงถอนฟ้องข้อหาหมิ่นประมาททางแพ่ง เมื่อสุธาณีแสดงความเสียใจถ้าข้อเท็จจริงบางประการในวิดีโอของฟอร์ตีพายไรท์ที่มีความคลาดเคลื่อนจนอาจทำให้ชื่อเสียงบริษัทได้รับความเสียหาย

ข้อมูลพื้นฐาน

ในปี 2559 แรงงานข้ามชาติและลูกจ้างบริษัทธรรมเกษตรสิบสี่คนรายงานสภาพแวดล้อมการทำงานที่ละเมิดสิทธิต่อเจ้าหน้าที่ไทย ต่อมาทางบริษัทได้ได้กลับบุคคลที่รายงานหรือแสดงความเห็นต่อสภาพการทำงานภายในฟาร์มเลี้ยงไก่ ต่อวิดีโอที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้นี้ และต่อการดำเนินคดีจำนวนมาก ผ่านการฟ้องร้องดำเนินคดีทางแพ่งและอาญา รวมถึงในข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาและความผิดเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ ข้อกล่าวหาละเมิดสิทธิแรงงานซึ่งลูกจ้างเหล่านี้ร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ถูกรับรองข้อเท็จจริงโดยศาลไทย รวมถึงประเด็นการจ่ายค่าจ้างน้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำ การไม่จ่ายค่าล่วงเวลา ไม่อนุญาตให้มีเวลาพักผ่อนและวันหยุดเพียงพอ และการยึดเอกสารระบุตัวตนของพวกเขา

ศาลแขวงดอนเมืองมีคำสั่งฟ้องคดีต่อแรงงานข้ามชาติทั้งสิบสี่คน เนื่องจากแรงงานใช้สิทธิโดยสุจริตในการร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อความชอบธรรม รวมถึงที่ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม บริษัทธรรมเกษตรยังคงดำเนินการฟ้องร้องคดีใหม่ในข้อหาหมิ่นประมาททางแพ่งและอาญาต่อบุคคลอื่น ตั้งแต่ปี 2559 บริษัทได้ฟ้องร้องคดีต่อคน 21 คนในอย่างน้อย 31 คดี รวมถึงอดีตลูกจ้างของบริษัท นักกิจกรรม นักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักวิชาการ และนักข่าว

ล่าสุด ในช่วงปลายปี 2562 บริษัทกล่าวหาอังกณา นีละไพจิตร อดีตคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาตามมาตรา 326 และ 328 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ข้อกล่าวหาดังกล่าวมาจากการที่เธอเผยแพร่ข้อความบนทวิตเตอร์ ซึ่งมีลักษณะสนับสนุนนักปกป้องสิทธิมนุษยชนหญิงที่โดนฟ้องร้องโดยบริษัทธรรมเกษตร เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2562 พุทธิณี กางกั้น นักวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนแห่งฟอร์ตีพายไรท์โดนฟ้องร้องในข้อหาเดียวกัน จากการเผยแพร่ข้อความบนเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์ ทั้งสองคนมีนัดไต่สวนมูลฟ้องที่ศาลในวันที่ 24 กุมภาพันธ์และ 2 มีนาคมตามลำดับ

นอกจากนี้ บริษัทธรรมเกษตรได้ฟ้องร้องต่อสุชาณี คลัวเทรธ ผู้ประกาศข่าวและนักข่าว ในข้อหาเดียวกันเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2562 ข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาจากการที่เธอแสดงความเห็นบนทวิตเตอร์เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2560 เกี่ยวกับข้อกล่าวหาว่าบริษัทละเมิดสิทธิแรงงาน เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2562 ศาลจังหวัดชลบุรี ในภาคกลางของประเทศไทย พิพากษาว่าสุชาณีมีความผิดทุกข้อหาและมีคำสั่งจำคุกสองปี ไม่รอลงอาญา แม้ว่าจะเป็นพิพากษาลงโทษครั้งแรกของเธอ สุชาณีได้ยื่นอุทธรณ์คำตัดสินต่อศาลอุทธรณ์ต่อไป

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อกังวลว่าการดำเนินคดีเหล่านี้คุกคามการคุ้มครองสิทธิแรงงานในประเทศไทย เนื่องจากผลกระทบรุนแรงที่มีต่อบุคคลที่รายงานประเด็นการละเมิดสิทธิแรงงานและการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านอื่น ซึ่งรวมถึงบุคคลจากกลุ่มเปราะบางทางสังคม ดังเช่นแรงงานข้ามชาติ แรงงานข้ามชาตินับเป็นจำนวนมากกว่า 10% ของแรงงานไทย ภายใต้กฎหมายไทย แรงงานข้ามชาติไม่สามารถ

จัดตั้งสหภาพแรงงานได้ ในทางปฏิบัติ กลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและกลุ่มรณรงค์อื่น ๆ ได้มีส่วนช่วยในการสนับสนุนแรงงานข้ามชาติ ผ่านการรายงานและป้องกันไม่ให้มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ล่องละเมิดสิทธิ ทางองค์กรเรียกร้องให้รัฐบาลไทยสนับสนุนการทำงานของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ชี้ให้เห็นและป้องกันการละเมิดสิทธิในที่ทำงาน พร้อมทั้งปกป้องนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากการตอบโต้และได้กลับ รวมถึงการได้กลับในรูปแบบการดำเนินคดีต่อการใช้สิทธิในการรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างสงบ รัฐบาลไทยมีพันธกรณีปกป้องบุคคลจากการกระทำใด ๆ ของบุคคลหรือหน่วยงานเอกชนที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการใช้เสรีภาพในความคิดเห็นและการแสดงออกตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น พันธกรณีดังกล่าวถูกรับรองในหลักการแห่งสหประชาชาติด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชน

ข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาเป็นภัยคุกคามต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนผู้พยายามรายงานประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อสาธารณะ การทำงานดังกล่าวมักจำเป็นต้องใช้การเผยแพร่เป็นเครื่องมือเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเยียวยาชดเชย ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ไม่มีการลงโทษหรือแม้แต่การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะทำงานแห่งสหประชาชาติด้านธุรกิจและสิทธิมนุษยชนเรียกร้องให้รัฐบาลไทย “รับรองว่าคดีหมิ่นประมาทไม่ถูกใช้โดยภาคธุรกิจเพื่อเป็นเครื่องมือบั่นทอนสิทธิและเสรีภาพอันชอบธรรมของผู้ทรงสิทธิที่ได้รับผลกระทบ องค์กรภาคประชาสังคม และนักปกป้องสิทธิมนุษยชน” คณะทำงานยังเรียกร้องให้รัฐบาลผ่าน “ร่างกฎหมายต่อต้านการฟ้องคดีปิดปาก (Strategic Litigation against Public Participation - SLAPP) เพื่อรับรองว่านักปกป้องสิทธิมนุษยชนไม่เผชิญกับการรับผิดทางแพ่งจากการทำงานของพวกเขา”

ขณะที่รัฐบาลยอมรับว่านักปกป้องสิทธิมนุษยชนไม่ควรถูกลงโทษ และศาลมีคำสั่งไม่รับฟ้องหรือยกฟ้องคดีบนหลักการนี้ การคงอยู่ของข้อหาหมิ่นประมาททางอาญาจำกัดสิทธิมนุษยชนและบั่นทอนกิจกรรมของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมถึงการที่พวกเขาต้องเผชิญกับการดำเนินคดีหลายปี และมีภาระค่าใช้จ่ายระหว่างการดำเนินคดี ไม่ว่าจะทำที่ดีที่สุดแล้วศาลจะมีคำตัดสินเช่นไร เจ้าหน้าที่ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมาตรา 161/1 และ 165/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งให้อำนาจศาลไม่รับฟ้องและห้ามยื่นฟ้องคดีโดยบุคคลเอกชน ในกรณีที่มีการฟ้องร้องดังกล่าวเป็นไปโดย “ไม่สุจริตหรือโดยบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลย” พร้อมทั้งอนุญาตให้จำเลยร้องเรียนให้ศาลไม่รับฟ้องคดีนั้น เพื่อรับรองว่าการทำงานสิทธิมนุษยชนได้รับความคุ้มครองและสนับสนุน

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังเรียกร้องให้สมาชิกประชาคมระหว่างประเทศต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย พร้อมทั้งเรียกร้องให้รัฐบาลจัดให้มีการคุ้มครองนักกิจกรรมและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรับประกันการปฏิรูปด้านสิทธิมนุษยชนและความรับผิดชอบในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิ